

Tétlenségünket megbosszulja a történelem

Évtizedek óta már, az iskolai beiratkozások előtt, mindig elsírjuk azon panaszunkat, hogy a magyar gyermekek egynegyede nem magyar iskolában tanul. Az újságokat ilyenkor ellepik azok az írások, amelyek a szülőket szeretnék meggyőzni, hogy az anyanyelven való tanulás a jobb, nem jelent a gyermek számára lelki megrázkódtatást, a tananyag elsajátítása könnyebb, a megszerzett tudás pedig alaposabb. A szülők meghallgatják ezeket a jó tanácsokat, majd egynegyedük ismételtén szerb tagozatra íratja gyermekét. Tehát a szülőknél az ilyenfajta meggyőzése mindaddig eredménytelen volt. Ennek ellenére minden évben megismételjük ezt a magunk által is hiábavalónak tartott munkát, ahelyett hogy utána néznénk, s feltárnánk azokat a valódi okokat, amelyek a szülők egy jelentős részét, minden okítás ellenére, az ellenkező döntésre készíteti.

A II. világháború utáni években a szerb tagozatokon nem lehetett találni magyar tanulót. Még a közismerten szerbül rosszul beszélő zentaiaknak sem jutott eszébe, hogy a könnyebb érvényesülés érdekében szerb iskolába írassák gyermekeiket. Ez a folyamat csak az ötvenes évek második felében indult el, hogy mára már katasztrofális méreteket öltön. A változást az önálló magyar tannyelvű iskolák megszüntetése okozta. Ekkor ugyanis minden viszonylag független magyar intézményt, iskolát, művelődési egyesületet, könyvtárat, stb. az úgynevezett „testvériség-egység” érdekében, pontosabban jelszava alatt a szerb rokonintézménnyel (amely legtöbbször rosszul működött) vontak össze, és ezzel az eddig jól működő magyar intézményt is munkaképtelenné tették. A munkát nem csak a tradíció nélküli, alig vagy rosszul működő társtagozatok bomlasztották, sokszor tudatos gáncsoskodásokkal, hanem sokkal inkább volt romboló hatása annak a hatalmi politikának, amely megszüntette ezen intézmények nemzeti sajátosságait, és ezzel az itt folyó munkát a magyarság számára mindinkább érdektelenné tette. Ez is volt a célja.

Mindezt még fokozta, hogy a magyarságot ezen intézményeken belül (de valójában mindenütt) másod-

rendű polgárokká degradálták. Az ünnepeken például mindig a szerb műsorokat mutatták be először még a magyar többségű településeken is, a magyar műsort csak akkor, amikor már a magyarul nem értő, fegyelmezetlen szerb közönség zaja a program élvezetét lehetetlenné tette. Az utóbbi időben a magyar műsor rész megtartása már nem is volt fontos, illetve csak formaságból volt jelen, mivel csak a látszatra törekedtek, és a szerb műsorokhoz, szemfényvesztésként, beiktattak egy-két „piroscsizmás”, torz magyar számot. A magyar tannyelvű tagozatokon is hasonló viszonyok alakultak ki. Az iskola, de főleg a tanterv elvesztette minden nemzeti sajátosságát. A magyar osztályok tanulói és tanári kara másodrendűvé, néhol csak megtűrtté vált, helyszűke miatt (mint a nagybecskerek-i iskolák többségében, tanteremhiányra hivatkozva) ki is szorult, így a magyar tagozatok elvesztették mindazon vonzerejüket, amelyekkel eddig érdekeltté tették a magyar nyelvű iskoláztatást. Sőt a látványos megkülönböztetések, a magyar diákok zaklatása, bántalmazása még menekülésre is készítette a tanulókat. Ezt még fokozta a hatvanas években, főleg a magyarság körében terjedő „jugoszláv öntudat” erősödése, amikor sokan már büszkébbek voltak jugoszlávságukra, mint magyarságukra.

A magyar diákok szerb nyelvű iskoláztatásának egy másik jelentős oka a magyar nyelvű oktatás színvonalának nagyarányú csökkenése. Ez a minőségromlás természetesen a szerb tagozatokra is vonatkoztatható, sőt az egész szerbiai társadalom egy mély erkölcsi válságban van, ahol a tudás nem jelent semmilyen értéket. Éppen ezért lenne fontos a magyar nyelvű intézmények, főleg az iskolák színvonalának a növelése, mert ezzel tudnák vonzóvá tenni a tanítást a magyarok, de a nem magyarok számára is. Erre kiváló példának szolgálnak a kárpátaljai iskolák.

Az ötvenes évek végéig a Délvidék négy gimnáziuma, a szabadkai tanítóképző, az építészeti középiskola és még egy-két tanintézet kimagaslóan oktatott. A zentai Bolyai Farkas Magyar Főgimnázium tanárai pél-

dául a város megbecsült polgárai voltak – még a pedellus Jóska bácsi is köztiszteletet élvezett. De hol van ma már a Bolyai, a többi neves magyar tanintézettel együtt, és hol van az a sok lelkes, nagy tudású pedagógus? Szétszórtá, tönkretette, s nem pótolta fiatalabbakkal a balkáni, kommunista, tárgyi és szellemi értékeket pusztító „művelődéspolitikát”, amelynek haláltánca most van a tetőfokán. Ma már csak itt-ott beszélhetünk kiváló pedagógus egyéniségekről, de nincs egyetlen olyan iskola sem, ahol a magyar nyelvű oktatás kimagasló eredményeket érne el. Természetesen ennek legkevésbé okai a pedagógusok. A bajt ugyanis a nacionalista, kisebbségeket beolvasztani szándékozó hatalom iskola- és kultúrpolitikája jelenti, amely legkevésbé igényli a minőségi, főleg a jó kisebbségi oktatást, sokkal inkább a párthűséget és a lojalitást. Az iskolák igazgatói általában szerb nemzetiségűek, s a közelmúltig nem volt kötelező a magyar nyelv ismerete (de még ma sem szankcionálják ezt). Ha akadnak magyarok is, akkor csak olyanok (elnézést a minimális kivételtől), akik anyanyelvükön nem képesek egy értelmes gondolatot eldadogni. Aki nem tud helyesen beszélni, helyesen gondolkodni sem tud – mondja Déry Tibor – ennél fogva nem alkalmas semmilyen kulturális intézmény irányítására sem, főleg nem tanügyi létesítmény vezetésére.

A mostani tanügyi tanácsosok és iskolaigazgatók nagy többsége nem is abból a célból kapta megbízatását, hogy magyar nemzettudattal rendelkező értelmiségi réteget neveljen, bár ezt természetesen megbízatás nélkül is megtehetné, ha maga is rendelkezne megfelelő nemzettudattal, és ha pozícióját nem tartaná fontosabbnak a nemzete sorsánál.

A nem anyanyelvet oktató tanárok is (matematika, fizika, stb.) ahelyett, hogy csiszolnák, gyarapítanák a diákok szókincsét, még mérgezik is. Pedig a szaknyelv elsajátítása épp olyan fontos feladata a reáltudományok oktatóinak, mint például Pythagorasz tételének magyarázata, természetesen, ha a tanár is ismeri a magyar szaknyelvet. Az a tanár ugyanis, aki szerbül végezte az egyetemet, s nem vette magának a fáradságot, hogy a magyar szakterminológiát is elsajátítsa (sajnos ezek alkotják a többséget), nem lesz képes magas szinten a tantárgya oktatására sem. A minőségromlás és a már említett hátrányos kisebbségi helyzet, a nemzeti sajátosságok elvesztése és a nemzettudat nagymérvű csökkenése egyfelől, a szerb nyelv tökéletes elsajátításának lehetetlensége a magyar osztályokban a rossz tanterv miatt másfelől, arra ösztönzi a ma-

gyar szülők egy részét, hogy szerb tagozatra írassák gyermeküket. Nincsenek tudatában, vagy nem is hiszik el, de néha nem is érdekli őket, hogy a gyermekük ezzel milyen lelki válságba kerül. Ők csak azt látják, hogy a gyermekük nem volt képes a felvételi vizsgát letenni, és ezt a hiányos nyelvtudással igazolják. Azt már föl sem tételezik, hogy ezzel a tudással a magyarországi iskolákban sem nyerne felvételt. Őket nem a megszerzett tudás érdekli, hanem a továbbtanulás lehetősége, amit, be kell vallani, a magyarul tanulónak szerb nyelven nehezebb teljesíteni. (Most módosult talán a rendszer, de még mindig nincsen arra garancia, hogy minden középiskolában vagy egyetemen magyarul is lehet felvételezni.)

A minőségi oktatás hiányát, illetve azt, hogy a szerb nyelv hiányos tudása nem képez áthághatatlan akadályt a továbbtanulásnál, bizonyítja az a tény is, hogy a középiskolai fölvételi vizsgákon nem az anyanyelvből, azaz a nyelvből történő számadás jelenti a legnagyobb akadályt, hanem a matematika. Amennyiben a matematika oktatása, illetve összességében a magyar iskolák színvonala magasabb szinten állna, magasabban, mint a szerb osztályokban, ez nagyobb lehetőséget adna a magyar gyermekek számára a továbbtanulásra, hisz a matematikai ismereteik a szerb tanulók színvonala felett állna. Épp ez lenne az a többlet, ami vonzóvá tenné a magyar nyelvű iskoláztatást.

A felsorolt okok, de legfőképp a minőségi romlás (a mindennapos sztrájkok, az áram s a tüzelő hiánya okozta kényszerszünetek, stb.) készteti a szülők egy másik részét arra, hogy magyarországi középiskolába vagy egyetemre járassa gyermekét. A szülő a legjobbat akarja gyermekének, s ha módjában áll, bárhogy is akadályozza azt az itteni magyar pártpolitika, az ösztöndíjazási rendszer, s a magyar hatóságoktól kicsikart továbbtanulási akadályok azon a címen, hogy a Magyarországon tanulók nem hajlandók visszatérni, a szülő meg fogja találni a módját, hogy gyermekét minőségi oktatásban részesítse. Nem értem, hogy miért baj az, ha a jövődélvidéki magyar értelmiség, kellő nemzettudattal fölverte minőségi oktatásban részesül, ha már a szülőföldjén ezt nem kaphatja meg. Azt viszont senki sem teszi szóvá, hogy a tehetősebb szerb tanulók (akikből mind több van), miért tanulnak Budapesten, még akkor is, ha nem beszélnek magyarul. Angol nyelvű egyetemre járnak. Azok a délvidéki magyar politikusok, akik minduntalan azon igyekeznek, hogy a magyar gyermeket megakadályozzák az anyországi továbbtanulásban, inkább azon ügyködnek,

hogy a visszatérni óhajtó magyar diplomásoknak megfelelő munkahelyet biztosítsanak. Akkor majd vissza fognak térni a gyermekeink, minden, a szülőföld szeretetére buzdító ál- és hazug szólamok nélkül is. Addig viszont, ameddig az újvidéki egyetemen a legmegfelelőbb, a legnagyobb tudással rendelkező diplomást **csak azért nem alkalmazzák, mert magyar**, akkor ne csodálkozzon senki azon, hogy még az itthon, szerb nyelven tanuló fiataljaink is vándorbotot fognak, s még a magyarság szemszögéből szerencsés dolog, ha nem a tengeren túlra, hanem az anyaországba kívánják nagy áldozatok árán megszerzett tudásukat hasznosítani. Jobb lenne, ha a politikusaink inkább a jogsértések megszüntetésén, a magyarországi diplomák egyszerűbb elismerésén, s a visszatérni szándékozók munkalehetőségén buzgólkodnának és ügyködnének. Az jobban gyarapítaná a délvidéki magyar értelmiség számarányát.

Hogy a minőségromlás mára milyen óriási méreteket öltött, azt számtalan példával lehetne igazolni. A hely szűke miatt, csak egyet említünk meg. A napokban azt a matematikatanárnőt, aki évtizedek óta kárpát-medencei versenyekre viszi és készíti fel a tanulókat, azért akarták meneszteni azoknak a szülőknek a segítségével, akiknek a gyermekei rosszabb eredménnyel rendelkeznek, mert túl sokat követel, de az a magyartanárnő (különben az újvidéki Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének neveltje) is említést érdemel, aki annyira „buzgólkodik” a magyar irodalom megszerzésén, hogy nem hajlandó a magyar költészet remekeiből a szavalni vágyó tanulóknak verset ajánlani. Mindezek ismeretében az emberben valóban kétségek támadnak, hogy ilyen viszonyok közepette van-e értelme magyar tagozatra íratni a gyermekét? A választ az a példa szolgáltatja, miszerint a belgrádi egyetem hungarológiai szakán az 1996-os évben 105 szerb ajkú egyetemista szerette volna tanulni a magyar nyelvet és irodalmat, de egy részüknek a jelentkezők nagy létszáma miatt nem állt módjában. Ha ők jövőt látnak a magyar nyelv elsajátításában, és ez Magyarország EU csatlakozása esetén nem alaptalan, akkor csak nyomós okok vagy nagyfokú tájékozatlanság készítheti a magyar szülőket, hogy sokkal előnyösebb helyzetből mégsem magyar nyelven taníttatják gyermekeiket. Csak ezeknek az okoknak a feltárása és orvoslása szüntetheti meg ezt a lelki nyomorból eredő kóros folyamatot, amelynek a következménye a magyar gyermekek egy részének szerb taníttatása.

A megoldást csak az önálló magyar iskolarendszer (az óvodától az egyetemekig) és a Magyar Nemzeti Tanács keretében működő független Magyar Oktatási Tanács tevékenysége jelenthetné. Persze nem a kumroveci pártiskolásokkal, a hatalom által funkcióba juttatott könyöklő, lefelé taposó, fölfelé bólogató karriéristákkal vagy a szerbek által megválasztott képviselőkkel, mint ahogyan azt hivatalosan ígéretik, hanem megfelelő szaktudású és **magyar érzelmű** tanácsadókkal.

Napjainkban tanúi vagyunk a hatalomváltásnak, de a valódi rendszerváltás jeleit eddig sajnos nem volt szerencsénk tapasztalni. Még kevésbé mondhatjuk ezt el a kisebbségiek, köztük a magyarság helyzetének javulásáról. Sőt mi több a szerb nacionalista pártok, felépülve a hatalomvesztés sokkhatásából, szervezett támadást indítottak a délvidéki magyarság ellen. Ezt megszoktuk már és elviseljük, de az viszont már aggasztó és cselekvésre késztető, hogy a jogos követeléseink, legalábbis amint azt a sajtóból következtetni lehet, mindjobban fogynak, szűkülnek és szegényednek. Például manapság már soha és sehol sem esik szó a független magyar iskolarendszerről, ami alapvető feltétele volt a szerbiai magyar iskolarendszer reformjának és legfontosabb követeléseink egyike. Meg kell értetni a délvidéki magyarsággal, a magyar érdekeket felvállaló politikai pártokkal és legfőképp a szerbiai hatalommal, hogy számunkra csak ez jelenti a nemzeti megmaradást itt a Délvidéken. Mert nem csak az a fontos, hogy megmaradjunk, hanem, és ez sorskérdésünk, hogy magyarként maradjunk meg. Mi tovább már nem hátrálhatunk, mert a kisebbségi sorsra kényszerítésünk óta már majdnem minden kollektív jogunktól megfosztottak vagy ezeket soha meg sem adták, és a lassú, de biztos nemzethalálra ítéltettek bennünket. Az egyenjogúságról szóló üres szólamoktól és az ígéretektől már megcsömörlöttünk, mert milyen egyenjogúság az, ha szerb tagozatot egy szál gyermeknek is nyitni lehet, a magyar osztályok megnyitásához pedig tizenötös létszám szükségesetük. És ezt a kérdést, az egyenrangúságot szajkózó politikusainknak egyetlen újságíró sem tette fel eddig azok közül, akik most a bátor kiállásukat és a sajtó függetlenségének szükségességét hangoztatják. Pedig ismeretes volt előttük ez az aljas diszkrimináció. Legalább egyszer kérdezték volna meg a dicsekvőktől, hogy milyen egyenjogúság az, hogy a szerb gyermeknek egymagának is joga van az anyanyelvű oktatásra, a magyarnak meg csak akkor, ha 15-en vannak. Ezért elég volt a szemfényvesztésből és az

ígéretekből. Amíg ezek a követeléseink meg nem valósulnak, addig is, természetesen nekünk is cselekednünk kell, mert a jogfosztottság állapotában is lehet tevékenykedni. Ismeretes, hogy az általános iskola befejezése után nagyon sok magyar gyermek nem képes letenni a középiskolai felvételi vizsgát, és ezt nem lehet csupán a nyelvismeret hiányával magyarázni, mivel főleg a matematika jelenti a legtöbbször az akadályt. Egyértelmű, hogy felkészültségük az elégtelen. Ez a dolog ma már annyira súlyossá vált, hogy a diákok többsége, nem bízva magában, neki sem vág a középiskolai fölvételnek, inkább választja a biztonságosabb háromosztályos inasiskolát, ahonnan már nincs lehetősége egyetemre vagy főiskolára iratkozni, illetve otthon marad földművesnek. Itt nem az a baj, hogy a földművelést választja, hanem az, hogy tanulatlan marad, pedig egy jól működő gazdaságot a 21. században széles körű ismeretek nélkül már nem lehet működtetni. Mi már nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy az a kevés magyar gyermek, aki középiskolába szándékozik iratkozni, a felvételi vizsga miatt kényszerüljön alsóbbrendű iskolába. Ezért lenne szükséges a hatásosabb felkészítés, illetve a pótoktatás bevezetése minden továbbtanulni vágyó diák részére. Mert nem csak az anyagi juttatások, az ösztöndíjak vagy a kollégiumi elszállásolás lehetőségei a fontosak, hanem a lelki és a szellemi felkészítés is, a biztatás, hogy legyen önbizalmuk a továbbtanuláshoz, és főleg igényük az oly gazdag magyar kultúra megismerésére. Ez a munka nem korlátozódhat csupán a városokra, ahol már

folyik ilyen tevékenység, hanem minden olyan iskolára, ahol nyolcosztályos magyar tagozatok működnek. Ha ezt nem lehetne megszervezni önkéntes alapon, akkor meg kell csinálni pedagógushonoráriumok ösztönzésével, hisz ez is az egyik célja és feltétele a magyar értelmiségi réteg gyarapításának.

Szükséges említést tenni egy másik jogunkat csorbító jelenségről is. A beolvasztást szorgalmazó szerb hatalom a magyar diákok számára általában csak olyan középiskolák megnyitását engedélyezi, ahonnan a rossz kereseti lehetőséget nyújtó, anyagi gondokkal küzdő, lepusztult gyárakban, mint pl. a szövőiparban lehet csak elhelyezkedni, míg a XXI. század menő szakmáit (számítástechnikát, háztartási gépek javítását, közgazdasági iskolát, stb.) a szerb nyelven tanulók számára teszi lehetővé. A magyarok maradjanak csak kőművesek, parasztok, rosszul fizetett szövőnők, lakatosok, cipészek vagy a privatizáció során, a szerb tulajdonba került gyárak kiszolgáltatott munkásai, mert már több mint 80 éve a mindenkori szerb hatalom számunkra csak a társadalom alsó rétegeit szánta. Ez ellen mindenképp küzdenünk kell. Az az igazság, hogy már korábban is ezt kellett volna tennünk. Ha kivárunk, ha alkalmasabb időket várunk, nagyot mulasztunk. Mert a bizonytalanoknak minden idő alkalmatlan a küzdelemre és csak a cselekvőknek hoz jobb kort a jövő.

Tétlenségünket megbosszulja a történelem.